

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

(Представлено к.е.н., проф. Суліменко Л.А.)

В статті досліджено сутність основних засобів, окреслено основні передумови раціональної організації обліку основних засобів. Зокрема, доведено важливість оцінки основних засобів відповідно до потреб управління, вплив її на формування показників фінансової звітності. Під час дослідження були використані загальнонаукові методи дослідження: індукції, дедукції, діалектичний метод пізнання, а також деякі спеціальні методи бухгалтерського обліку до яких належать: документування, бухгалтерські рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс та звітність.

Внесено пропозиції, щодо формування облікової політики в частині основних засобів. Доведено, що удосконалення первинної документації щодо відображення наявності на руху основних засобів підвищить аналітичність даних обліку основних засобів у відповідності до потреб управління.

Ключові слова: бухгалтерський облік, основні засоби, оцінка, первісна вартість, управління, амортизація, первинні документи

Постановка проблеми. Основою будь-якого виробничого процесу суб'єкта господарювання є основні засоби. В зв'язку з цим одним із основних завдань, що ставиться перед обліковою системою є надання повної, правдивої та неупередженої інформації щодо основних засобів внутрішнім користувачам, в якості яких виступає адміністративний персонал. Однак інформація, що міститься у фінансовій звітності відносно основних засобів, не завжди є такою через недосконалість вітчизняного законодавства та постійні зміни в ньому, тому питання обліку основних засобів потребують подальшого дослідження.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним аспектам організації обліку наявності та руху основних засобів присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як М.Я.Дем'яненко, Г.Г.Кірейцев, М.Т.Білуха, О.М.Голованов, Л.І.Гомберг, М.В.Кужельний, Л.К.Сук, В.П.Завгородній, В.Ф.Палій, В.В.Сопко, В.Г.Лінник, Н.Ф.Огійчук та інші вчені. Теоретична й практична значимість обліку та аудиту основних засобів, недостатній рівень їх дослідження стосовно сучасних потреб управління та дискусійність багатьох теоретичних положень обумовили необхідність проведення подальших наукових досліджень.

Метою статті є удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами.

Викладення основного матеріалу. Основними нормативними актами, що регулюють облік основних засобів в Україні є: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»[2] та Податковий кодекс України. [4].

Проте існує ряд суб'єктів господарювання, які зобов'язані вести облік, наприклад, за міжнародними стандартами, тому в своїй практичній діяльності використовують МСБО 16 «Основні засоби»[3]. Бюджетні установи, в свою чергу, використовують НПСБОДС № 121 «Основні засоби» та Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів в бюджетних установах [5]. Визначення економічної суті основних засобів у згаданих нормативно-правових актах дещо відрізняється:

Таблиця 1

Визначення основних засобів за вітчизняними та зарубіжними нормативно-правовими актами

№	Нормативно-правовий акт	Визначення
1	П(С)БО 7 «Основні засоби» [2]	матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
2	Податковий кодекс України [4]	матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік .
3	Положення з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ [5]	матеріальні активи, які утримуються установою для використання їх у виробництві/ діяльності або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг, для досягнення поставленої мети, та/або задоволення потреб установи, або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року
4	МСБО 16 «Основні засоби» [3]	матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду.

Вважаємо, що визначення економічної суті основних засобів наведене в ПКУ найбільш повно відображає його зміст. Адже, податкове законодавство, на відміну від П(С)БО 7 «Основні засоби», встановлює вартісні критерії приналежності об'єктів обліку до основних засобів.

Одним із актуальних питань обліку основних засобів, особливо в сучасних умовах розвитку економіки, постає питання їх оцінки. Адже, наслідком неправильної оцінки основних засобів є неточне обчислення сум зносу, що призводить в свою чергу до неправильного визначення собівартості виготовленої продукції і, як наслідок є причиною перекручення значень показників прибутку та показників, що характеризують ефективність виробництва. Враховуючи, що оцінка є однією з основних категорій економіки, особливо при організації бухгалтерського обліку в конкретному суб'єкті господарювання, необхідним є раціональний підхід до здійснення таких операцій із врахуванням основоположних принципів оцінки закладених у вітчизняних нормативно-правових актах та передового міжнародного досвіду.

П(С) БО 7 «Основні засоби» визначає, що придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, якою є історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів. Порядок формування первісної вартості об'єкта основних засобів у податковому обліку не має розбіжностей з фінансовим обліком. До проблемних питань, пов'язаних з оцінкою основних засобів належать: неврегульованість законодавством України понять справедливої, залишкової вартості, розбіжності при віднесенні витрат до первісної вартості активів у бухгалтерському та податковому обліку тощо, які порушують об'єктивність бухгалтерської інформації [1].

Амортизація основних засобів як складова фінансових ресурсів підприємства виконує дві основні узагальнюючі функції: податкову (фіскальну), що передбачає виведення з оподаткування витрат на придбання основних засобів, та економічну, яка полягає у перетворенні необоротних активів в оборотні внаслідок нарахування амортизації. До інструментів амортизаційної політики підприємства відносять методи амортизації (прямолінійний, виробничий, кумулятивний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості) та строк використання. Ці інструменти по-різному впливають на розмір амортизації, на прибуток та грошовий потік підприємства.

Аналіз існуючих форм первинних документів з обліку основних засобів доводить, що типові форми ОЗ-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів" та ОЗ-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів", затверджених наказом Міністерства України № 352 від 29.12.95 р., не відповідають вимогам сучасного обліку. Вважаємо за доцільне ввести до форм ОЗ-1 та ОЗ-6 додаткову інформацію: термін корисного використання об'єкту; ліквідаційну вартість; справедливу вартість; вартість, що амортизується; метод амортизації, у разі зміни якого вносити помітки про це, а також суми дооцінки та уцінки об'єкту. Доповнення зазначених типових форм первинних документів переліченими реквізитами значно підвищить їх інформативність.

Висновки. Отже, обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами потребує удосконалення в частині методико-організаційних аспектів, а також узгодженості законодавчо-нормативних документів. Крім того, у вітчизняних стандартах бухгалтерського обліку основних засобів наявні істотні розбіжності із міжнародними стандартами. Тому гармонізація нормативно-правових положень вітчизняного обліку з міжнародними стандартами зменшить невідповідності й проблемні питання обліку основних засобів, що сприятиме забезпеченню потреб управління ними.

Список використаної літератури:

1.Китайчук Т.Г. Проблеми оцінки основних засобів в бухгалтерському обліку / Т. Г. Китайчук // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2012. - Вип. 9(2). - С. 78-83. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(2)_12)

2.Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”, затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.

3.Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

4.Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112

5.Положення бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ : затв. наказом Міністерства фінансів України від 26.06.2013 № 611- [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.

References:

1.Kytaychuk TG Problems of evaluation of fixed assets accounting / TG Kytaychuk // Economics. Med. Accounting and Finance. - 2012. - Vol. 9 (2). - P. 78-83. - Access: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(2)_12)

2.regulations (standard) accounting number 7 "Fixed Assets", approved. by the Ministry of Finance of Ukraine on April 27, 2000 № 92, as amended on September 3, 2012 - [electronic resource]. - Access: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.

3.International Accounting Standard 16 (IAS 16) "Fixed Assets» // IASB; Standard, International Document of 01.01.2012. - Access: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

4.Tax Code of Ukraine № 2755-VI dated 02.12.2010 // Supreme Council of Ukraine. - 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17. - Art. 112

5.The provisions of accounting of fixed assets of budgetary institutions, approved. by the Ministry of Finance of Ukraine of 26.06.2013 № 611- [electronic resource]. - Access: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>.

МОРОЗ Тетяна Миколаївна - магістр Житомирського національного агроекологічного університету, спеціальність «Облік і оподаткування».

Наукові інтереси:

- обліково-методичні аспекти бухгалтерського обліку основних засобів